

Forfatter: ?

Titel: Fundne Breve. Første stykke indeholdene: Om de til Kiøbenhavns Gaders Reenholdelse afgivende Feye-Penge.

Citation: ?: "Fundne Breve. Første stykke indeholdene: Om de til Kiøbenhavns Gaders Reenholdelse afgivende Feye-Penge.", i ?: *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 8*, ?, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_008-shoot-workid1_008_005.pdf (tilgået 11. maj 2021)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 8

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

Fundne

Breve.

Første Stykke

indeholdende:

Om de til Kiøbenhavns Gaders Reenholdelse afgivende Feye-Penge.

 Kiøbenhavn 1771.

2

3

 Forberetning Autor af disse Breve haver med en kiendelig forvendt Haand afskrevet fine Tanker, og lagt dem ved en Hiørne-Steen paa Gaden. Det er en puur Hændelse, at jeg gav Øyekast til denne Paqve. Nysgiærrigheden forleedede mig til at bemægtige mig samme. Men da Skriftet saaledes var kommen udi andre end den af Autor tiltænkte Vens Hænder, saa maatte jeg efter Autors Begiærring

4

 opsøge en Forlegger, ligesom jeg og efter samme Anmodning lagde Autors Convolut og Skrifter saa snart mueligt tilbage med Paategning, at jeg af Convolutens Indhold ikke havde taget Gienpart, og at jeg saa snart jeg havde afcopieret Skriftet, havde henlagt samme paa det af ham betegnede og forandrede Sted, med Tillæg: at naar han fremdeles vilde vedblive at fortroe sig til min Accuratesse skulde hans Villie blive nøye efterlevet.

 Kiøbenhavn den 25 Martii 1771 Finderen.

5

 Min Ven! Du kiender mig maaskee ikke, men fordi jeg kiender dig nøye nok, og veed dit fremsiigende Naturel, dog vil selv ikke være kiendt, i det mindste ej af nogen uden af dig, og det endda ej med Vished, saa haver jeg herved vildet give dig et got Raad paa en skyvlt Maade. Betænk altsaa at Sandheden med tydelige Ord er forhadet; den som finder sig træffet bliver en Fiende; Han forfølger, underminerer og skader Sandheds Siigeren, uden Hensigt til Religion eller Morale; Han anvender sine Midler, sin Rang og Anseelse, om han har no-

6

 gen, til at fornøye sin hævngiærlige Siel uden Hensigt til Synd eller Straf; Det forholder sig med ham som med Duellanten naar han agter at give Contra-Stød, Himmerig og Helvede ere for ham Synonoma og lige giældende Ting.

 Og da jeg ved Omgang med dig har anmærket, at du besidder megen Lyst til at reformere, saa giver jeg dig først og fornemmelig dette velmeenende Raad: At du afholder dig fra alle distincte og positive Skrivemaader, thi ved at tale Sandhed frit og uden Masqve kan det lettelig gaae dig, som det gik Beveren i Fablen, at du kan falde i Ulvenes Kløer og under Favnetag af en vældig Biørn blive krystet og martret. Kast derfor din bredskaarne Pen langt fra dig, og vil du endelig være Autor, saa forsøg at følge omtrent denne Formular, saasom:

 Om de til Kiøbenhavns Gaders Reenholdelse afgivende Feye-Penge.

 Aldrig er nogen Skat med meere almindelig Behag og Nytte bleven paalagt end denne Skat.

7

⌘ 7 Enhver udgiver med største Fornøjelse og Vellyst sine 2, 4 eller 6 β. ja meere hver Løverdag; og det er ligesom Indvaanerne fattedes noget den Dag, førend de have den Glæde at see: Vægteren for at at affordre denne høytelskede Udgift. Og skal jeg siige min Sandhed, kan man vel ey heller meget undre derover, thi for det første, ere Indtægterne store men de almindelige Udgifter smaae; Og for det andet, gaaer man saa tørskoet paa Gaderne som Jøderne for dum udi Jordans Flod, og kan man med største Forundring ligesaavel naae Bund i Gaderne som de kunde i Havet.

⌘ I fald Snee og lis; incommoderer, saa har man dem trøstelige Oplysning af en trykt Placat fra den anordnede høvyiise Commission, at saadant, nemlig: Snee og lis ikke vedkommer Skarnet paa Gaden, og da Commissionen udi sin Nyhed og Spædhed har kundet gjøre saa stor en Decouverte udi Skarn-Physiqven, hvad kan man da en vente sig fra den i dens nu moednere Alder?

8

⌘ 8 Skulde det vel være et forgieves Haab, at vente en nærmere Oplysning, hvorledes Regnen, som bløder Steenene og besudler Gaderne, vedkommer, som en himmelsk Vædske, ikke den jordiske Ureenlighed? Og nåår da saaledes Snee, lis og Regn ikke vedkommer Ureenligheden, hvor blan-ke vil da en vore Gader blive!

⌘ Betragter man den Mængde fattige Folk, der have deres Ophold ved denne Stiftelse, maae jo et hvert medlidigt Gemyt med inderlig Bevægelse udraabe: O! forbarmelige Anstalt! thi omendskiønt disse Feyere og Feyerinder nyde kun lidet, og ikke nær den Summa som gives, thi der skal jo fleere leve, saa nyde de dog noget, og følgelig forekommes, at de ey sulte ihjel. At redde saa mange Menneskers Liv, kunde snart forleede mig og et hvert omsindet og medlidigt Gemyt at tilbede Opfinderen, og give ham uden Omstændighed Plads næst ved den store Columbus som opfandt Verdener.

9

⌘ 9 Nogle faae miltfyge Borgere have ærgret sig, naar de efter deres Sigelse, dog ikke mine Ord, see disse Feyere og Feyerinder staae med Geværerne i Haanden, uden at bruge dem til andet end at støtte deres gamle tildeels ubrugelige Lemmer ved, i medens de fortælle hverandre Eventyrer; Men disse svagtænken-de og ærgelige Critici betragte ikke, at til at udføre en Sag vel behøves god Overlæg, og hvem gad været saa ilde dømmende, at troe deres lange Samtaler kunde betrefte andet, end hvorledes Skarnet paa den behændigste og fornuff-tigste Maade kunde beegnes.

⌘ Nogle halv Blinde synes, at Gaderne, helst i Frostveyerligt ikke profitere det allerringeste ved det publice Fey-erie, men lad disse tyksynede med et Forstørrelses Glas betragte Arbeydet, og lad dem saa meddeele Publicum deres Oplysninger.

⌘ Overalt, hvormed skulde Stiftelsen soutenere sin Anseelse og Varighed, der-

10

⌘ 10 som den ikke undertiden gjorde Deputationer, og lod det Almindelige see dens Anstalter, Betientere og kostbare Inventarier; ja, om saadant ikke tilveyebragte anden Nytte, saa giver det dog uden Modsigelse en smuk Parade, og bærer tillige tydelig Vidnesbyrd paa Commissionens Nidkiærhed og Aarvaagenhed for Stadens Nytte og Ziir.

⌘ For viidere at defendere denne høvyiise og nyttige Anstalt, vil jeg endnu beegne et par skumlende Raisonements, som gjøres over den af dem, som maaskee ikke viide bedre, thi at statuere, at alle Indvendinger skee af Ondskab, er noget Uchristeligt, omendskiønt meget brugeligt.

⌘ Der siges: at ligesom Feyerne ikke betales noget, naar deres Tieneste en behøves, saa burde Indvaanerne ej heller? at af give noget uden i Proportion af de Dage, hvorudi Feyerne forrettede noget Arbeyde ved Gadernes Reengjørelse. De forsvare denne Satz saaledes: Anlægget, da Udgiften blev stipuleret, var, at

11

⌘ 11 Feyerne skulde daglig feye i hver Gade, følgelig er Skatten bestemt efter denne Udgifts Bestridelse, da nu Huus-Ejerne og Kieldermændene maa betale denne Feyning ligesaavel for de Uger ingen Opvarnting skeer, som for den siældene Dag Feyningen virkelig gaaer for sig, saa maa der nødvendig blive Overskud, saa meget hellere som Sneens Udførsel er bleven en nye Skat? og dette Overskud burde komme Indvaanerne til Lindring udi næste Aar.

⌘ Saa grundig denne Anmærkning og deraf uddragede Conclusion end synes, saa vil den dog bortfalde under en nøyere Examen. Thi for det første veed man jo ey om der bliver Overskud, for det andet er alting, som bekient, i saa Aar stegen til umaadelige Priiser; følgelig kan Skuffer, Koster, Koste-Skafter samt

Koeføddernes Reparation, hvilket alt ventelig gaaer paa Stiftelsens Bekostning, været blevet anseelig meere siden An-staltens Begyndelse, og posito, der for det tredie er Overskud, saa er dog Fey-

12

✂ 12

✂ nings Cassen ingen Syge- eller Spiisnings-Casse, hvorfor i Aviserne kan ventes offentlig Regnskab aflagt. Det kan vel altsaa pro 4to ikke være andre end en Art Bremenfeldianer som vilde forlange, at saa anseelig en Commission skulde giøre offentlig Reede for saa store Bagateller som 4 a 6 ß. ugentlig kan være.

✂ Fremdeles udlade nogle sig saaledes: Der ere visse Gader, hvor Feyerne ikke udøve deres Embede i heele 2 eller 3 Uger, og dog betale de Gaders Huus-Ejere ligesaa ofte deres Feye-Contingent som de for hvis Dør ugentlig feyes.

✂ Man slutter lettelig, at dette flags Klagere ere ey andre end de som boe udi de smaa Gader, og omendskiønt saa- danne efter Konstens Regler ikke engang fortiene at høres, langt mindre at igiendrives, saa vil jeg dog, for endog at betage de ringere al ugrundet Mistanke og Critiqve imod denne Anstalt, sige et par Ord herom, I de smaa Gader have

13

✂ 13

✂ Kareterne ey meget at bestille, de som bruge Kareter ere Fornemme, de Fornemme bør for alting soulageres, følgelig bør de Gader, hvor igiennem disse passere, giøres, saa meget mueligt er, passable, at de kan komme fort uden Hindring, thi deres Forretninger ere undertiden vigtige, og taale ingen Ophold eller Sinkelse. Commissionen haver viiselig indseet, at de smaae og i sig selv snævre Gader, giøres snævrere og mere inpassable ved Feyernes Nærværelse, thi disse maa som Embedsmænd have vidtløftig og utvungen Rum, følgelig menagere De gode Herrer disse Gaders Beboere paa en øm og ret faderlig Maa- de for mange Visiter af deres Feyere og Feyerinder. Men at de faae Stank for Dank, Viise Objectionerne selv mere end tydelig nok, saa at jeg med god Tillid til den retfærdige Sag kunde spare paa ydermere Erklæringer og Forsvar, dog vil jeg, for med et at betage alle Indvendinger herimod, erindre: at ligesom de smaae Dyr ere skabte og leve for at tiene de større Dyr, saa maa de smaae

14

✂ 14

✂ Gader og afgive deres fulde Contingent, paa det de store Gader desbedre kan vorde opvartede. Naar altsaa de store Gader holdes upaaklagelige, maae de smaae skrigte længe nok. De ere ikke Agtelie eller Øyekast værd engang.

✂ Efter saadan Oplysning er jeg vis paa, at ej nogen, som haver sin Ære og Sandhed kiær, kan længere tvile om de publiqve Feyeres og Feyerinders samt derover anordnede Commissions store Nytte.

✂ See saaledes, min Ven! kan du skrive uden Fare; rose , men aldrig laste.

✂ Skulde ikke desto mindre din kritiske Passion være utvingelig, saa tag dig, for alt det jeg kan udbede og formaae hos dig nøye udi Agt, at du ikke angriber Misbruge eller Handlinger, som betrefte noget speciel Laug. Thi Oldermænd er et besynderlig Creatur, og Laugs-Casse haver forunderlige ja stridige Virkninger; den kan opbygge, den

15

✂ 15

✂ kan og nedbryde, den kan tage under Armene baade til at indlede og til at udstøde, den kan være til Tieneste, den kan og giøre ubodelig Skade. Den kan næsten giøre alt hvad den faaer i Sinde, Ret eller Uret, thi da den haver det som klinger faaes lettelig den som springer, om det saa og var ham med de halvfierde Beene. Man kan ligne Laugs- Cassen ved en gammel praktisk Hexe, thi den kan giøre Seende blinde, og visse slags Blinde seende; Man veed at Retfærdigheden haver Klæde bundne for Øynene, men et got Pust opløser Knuden og Klædet nedfalder, saa at Frue Justitia kan see til hvilken Side hun haver meest Fordeel at vende sig.

✂ Du kan legge dig om Aftenen til Sengs med en menneskelig Gestalt, men Laugs-Cassen, denne konstfulde Hexe, er i stand til, om den saa behager, at omskabe dig i Morgen til en Hæl-Hest.

✂ Men vær nu ej forfængelig, og tænk ingenlunde; der er mangan en Hest

16

☒ 16 haver bedre Dage og mere Lykke end jeg, jeg vil forsøge at blive Hest, hvem veed om det kan gaae til nu som det gik i Niels Klims Tid. Ney! Ney! min Ven! Vi leve ikke mere i Klims Tids Alder. Hest vil visselig herefter blive Hest. Og naar Dosmerne og Skalkene enten ere uddøde eller removede, kan man sikker vente, at Manden vil hædre Embedet, i stæden for Embedet ofte haver hædret Manden.

☒ For end videre at spæge og om- danne din coleriske Iver vil jeg tiene dig med flere og flere Exempler, ligesom Leylighed gives. Imidlertiid

☒ forbliver

☒ Din

☒ Sande Ven.